

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֵמְדָּה יָמִימִים HEMDAT YAMIM

יתרו תשי"ע פרשת שבוע

חי או מת?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

להפטר פרשת יתרו כותרת כרונולוגית:

"בְּשַׁנַּת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזַיְהוּ" (ישעיהו ו' א).

חז"ל מפרשים כותרת זו שלא כפשוטה, כמבואר בסדר עולם רבה:

"ובישעיה הוא אומר בשנת מות המלך עזיהו וגו' והוא היה ביום הרעש" (סדר עולם רבה פרק כ).

ביום הרעש, הוא רעש האדמה שפקד את ירושלים, נכנס עוזיה להקטיר קטורת שלא כדין, ועונשו היה שנצטרע.

כך מתואר הענין בספר דברי הימים:

"וַיִּכְחָזְקוּ גְבַה לְבוּ עַד לְהַשְׁחִית וַיִּמְעַל בִּיקְנֹק אֱלֹהָיו וַיָּבֵא אֶל הַיְכָל יְקֹנֹק לְהַקְטִיר עַל מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת: וַיָּבֵא אַחֲרָיו עֲזַרְיָהוּ הַכֹּהֵן וַעֲמֹו כֹּהֲנִים לִיקְנֹק שְׁמוֹנִים בְּנֵי חֵיל: וַיַּעֲמֵדוּ עַל עֲזַרְיָהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא לָךְ עֲזַרְיָהוּ לְהַקְטִיר לִיקְנֹק כִּי לַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֹהֶרֶן מִקְדָּשִׁים לְהַקְטִיר צֵא מִן הַמִּקְדָּשׁ כִּי מְעַלְתָּ וְלֹא לָךְ לְכַבֹּד מִיקְנֹק אֱלֹהִים: וַיִּזְעַף עֲזַרְיָהוּ וַיִּבְדֹּד מִקְטֹרֶת לְהַקְטִיר וַיִּזְעַף עִם הַכֹּהֲנִים וְהַצֹּרֶעַת זָרְחָה בְּמִצְחוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים בְּבֵית יְקֹנֹק מְעַל לְמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת: וַיִּפֹּן אֱלֹהֵי עֲזַרְיָהוּ כִּהֵן הָרֹאשׁ וְכָל הַכֹּהֲנִים וְהַיָּהּ הוּא מִצְרָע בְּמִצְחוֹ וַיִּבְהַלּוּהוּ מִשָּׁם וְגַם הוּא נִדְחַף לְצֵאת כִּי נִגְעוּ יְקֹנֹק"

(דברי הימים ב כ"ו טז-כ).

מסביר המדרש:

"ארבעה הם חיים וקראם הכתוב מתים ואלו הן האביון והמצורע והעיוור ומי שאין לו בניו, המצורע מנין שנאמר בשנת

מות המלך עוזיהו, ולמה כנהו הכתוב מת אלא שנצטרע" (מדרש תנחומא פרשת צו סימן יג).

רש"י כמנהגו מפרש בעקבות סדר עולם רבה.

לעומתו הרד"ק מסביר כפשוטו:

"ויש לפרש מיתה ממש, ולפירוש הזה לא יהיה זה תחילת נבואתו ומה שספר השנה שראה זאת המראה לפי שבמותו

הרעו העם".

ר"י מבלגנצי (שם) מסביר:

"בְּשַׁנַּת מוֹת" - לאחר מות, ולדעתו נבואה זו נאמרה כמה וכמה שנים לאחר מות עוזיה, כשהתברר כי העם לא חזר

בתשובה, גם בימי בנו הצדיק יותר.

אנחנו נסביר את הביטוי בכיוון שחז"ל התוו ונסה להבין מדוע נקט הכתוב בלשון זו, אף על פי שעוזיה מלך יהודה היה עדיין חי.

רעש האדמה שפקד את ירושלים, ברגע שעוזיה נכנס אל הקודש להקטיר קטורת ונצטרע, היה נקודת מפנה היסטורית מכמה בחינות.

עיון בפסוקים שקדמו לאלה שצוטטו מספר דברי הימים ועיון ברמזים המופיעים בפרקים המקבילים בספר מלכים, מגלה כי לעוזיה היה סיכוי גדול להיות המלך המשיח - להביא גאולה ליהודה ולישראל בימיו, לא היה זה חלום לעתיד לבא או לימים רחוקים. שותפו לסיכוי הגאולה היה ירבעם בן יואש מלך שומרון. בימיהם, יהודה וישראל פעלו תוך שיתוף פעולה נדיר, יחד שיחררו חבלי ארץ רבים והצליחו להגשים את חלום "ארץ ישראל השלמה". שמע התעשיות הבטחוניות של עוזיה ועוצמת צבאו הגיעו עד למרחוק. פריחה כלכלית וחקלאית גם הן היוו בודאי סממני גאולה מובהקים. בית המקדש היה בנוי לתלפיות בין ארמונות ומבצרי ירושלים הנשגבים.

אך גבהות לבו עד להשחית (יחד עם סיבות נוספות שקצרה היריעה לפרטן) מנעה את מימוש הסיכוי.

נבואתו הראשונה של ישעיה המופיעה בפרקנו, היא בבחינת הכרזה - "מלכות עוזיה כמלך המשיח" - "מתה". גם אם עוזיה עדיין נושם, הוא חשוב כמת - הוא מצורע. הסיכוי הגדול לא התממש ונדחה לאחרית הימים, כמבואר בנבואה מפורסמת

סמוכה.

הגדרתו של עוזיה כחי או כמת, לענין מלכותו איננה שאלה רפואית אלא רוחנית. בשאלה זו מטפלות נבואותיו הראשונות של ישעיה הנביא.

הבה נתפלל כי הצלחות דורנו בתחומים רבים, לא "ימותו" ח"ו עקב זחירות וגבהות לב.

נתפלל כי מה שהתרחק בימי עוזיה יתקרב במהרה בימנו אנו.

לעי"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה סבג	לעי"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלב"ע ט' כסלו תשס"ט
--	--

ERETZ HEMDAH

3 Chiya St. P.O.B 36236 Jerusalem 91360

Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

ארץ חמדה ע"ר

רח' חייא 3 ת.ד. 36236 ירושלים 91360

טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

web-site: www.eretzhemdah.org

חמדת הדף היומי - עיונים בשולחן ערוך - חושן משפט, לאור הדף היומי

טז' - כב' שבט, בבא בתרא קסג-קסט

כתיבת טענות (קסח עמוד א)

הרב עופר לבנת

לעיני סבתנו מלכה טויבע בת הרב יעקב לייב

השבוע בדפי הדף היומי אנו לומדים סוגיות העוסקות בהלכות שטרות. סוג אחד של שטר המוזכר במשנה (קסז עמוד ב) הוא "שטר בירורין". המשנה קובעת כי שטר בירורין ניתן לכתוב רק בהסכמת שני הצדדים. הגמרא (קסח עמוד א) מציעה שני פירושים לתפקידו של שטר זה. אחד הפירושים הוא שטר שבו היו רושמים את הטענות של שני בעלי הדין. לפי זה לא ניתן לכתוב את טענות בעלי הדין ללא הסכמתם. ננסה לבאר מה המשמעות של כתיבת הטענות.

הרשב"ם (ד"ה שטרי טענתא) מסביר כי סופרי הדיינים היו כותבים את הטענות כדי שבעלי הדין לא יוכלו לשנות את טענותיהם. הנמוקי יוסף (עח עמוד א בדפי הרי"ף) מבאר שלמרות שלמדנו (בבא בתרא לא עמוד א) כי בעל הדין רשאי לשנות את טענותיו כל עוד הוא לא הוכחש על ידי עדים או אפילו לאחר שהוכחש אם הוא יכול לבאר שזאת הייתה כוונתו מלכתחילה, לאחר שהטענות נכתבו אין יותר אפשרות לשנות את הטענות. לפי זה מובנת הדרישה שהכתיבה תעשה רק בהסכמת בעלי הדין.

נקודת המוצא של הגמרא הוא שבעלי הדין עומדים בפני הדיינים וטוענים את טענותיהם בעל פה. הריב"ש (סימן רחצ) מסביר שאכן כך הוא הדין: "שיש לדיינים לשמוע טענות הכתות (בעלי הדין) מפיהם, שמא מתוך דבריהם ילמדו ויבינו מי מהם טוען באמת, ולא שיבאו בטענות מסודרות מפי אחר, כאשר בודא מלבו ליפות טענות של שקר בתקון הלשון". כלומר, כאשר הטיעונים נעשים בעל פה ישנה יותר אפשרות לדיינים לברר את האמת.

סיכום ופסיקה:

השולחן ערוך (חושן משפט יג, ג) פוסק כי על הדיינים לשמוע את טענות בעלי הדין מפיהם ולאחר מכן, בהסכמת בעלי הדין, יורו לסופר הדיינים לכתוב את הטענות. לאחר כתיבת הטענות לא ניתן לשנותם (פ, ב). הרמ"א (יג, ג) מוסיף כי אם שני בעלי הדין רוצים לטעון בכתב הרשות בידם.

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

San Jose, Costa Rica

סן חוזה, קוסטה-ריקה

אדר ב' תשנ"ב

אישה שהמירה דתה, וכעת היא רוצה לחזור לחיק היהדות עם בתה מן הגוי

שאלה

אישה מעוניינת להצטרף לקהילה, אבל יש לנו כמה בעיות. מדובר ב:

א. אישה יהודיה שהייתה נשואה ליהודי ולהם ילדים.

ב. האישה התגרשה מבעלה בגלל שהיא בגדה בבעלה.

ג. האישה התנצרה.

ד. התחתנה עם גוי ויש להם ילדה.

ה. היום היא לבד ואומרת שהתחרטה וחזרה לחיים יהודים עם בתה שנולדה מהגוי.

ו. כיצד מתייחסת ההלכה למקרה כזה? היא רוצה שהילדה תלמד בבית ספר היהודי שבו יש רק ילדים יהודים.

תשובה

האישה צריכה לקבל מצוות ולטבול בפני בית-דין כפי שנהוג בתהליך גיור¹. אך על הבת אין להערים קשיים, ואדרבא, יש לקרבה². מובן מאליו שהבת אסורה להינשא לכהן³.

¹ רמ"א (שו"ע יורה דעה סוף סי' רסח) מצריך קבלת מצוות וטבילה בפני בית-דין כפי שמקובל בתהליך הגיור. אמנם מדברי המחבר (שם סי' רסז, ח) משמע שאין צורך בכך, אך רמ"א הגיהו וזה לשונו: "וי"א שמ"מ לכתחילה חוזרין ומטבילין אותו, למעלה בעלמא". המקור לדעת רמ"א בשני המקומות הינו ה"נימוקי יוסף" בפרק החולץ ביבמות. וכתב שם הט"ז בשם הרש"ל, "והמנהג היה להטביל המומרים ושיגלחו את כל שערן מקודם, וכן מצאתי וראיתי מורין הלכה למעשה".
ובנדון דידן הדבר נתון לשיקול הדיין המכיר את האשה השבה ואת הקהילה. אם יוכל - יקיים המנהג המובא בשם רש"ל. אך גם אם לא יוכל לקיים המנהג, יש להקפיד שחזרתה ליהדות לא תהיה קלה מדי, שהרי הדבר עלול לפרוץ גדר, ולגרום לכך שתחטא בשנית, תשובות הגאונים "שערי צדק" (סי' יז דף כה ע"ב).
מכיון שמשמע מן הפוסקים, שההנהגות הללו הינן רק לכתחילה, ומכיוון שמדובר כאן ביהודיה ולא בגויה הבאה להתגייר, וביהודיה השבה לקהילה שהיתה מעורה בה לפני כן, נראה שבשעה שבית-הדין יציגו בפניה את מצוות היהדות, אותן היא מתחייבת לקיים, לא יציגו בפניה אותן המצוות שאין אפילו מיעוט בקהילה המקיימן. זאת, כאמור, מפני שמדובר ביהודיה השבה לקהילה שבה היתה מעורה, ולא בגויה הבאה להתגייר. כמו כן ודאי שצריך להכשיר את מטבח ביתה (ואין חובה לטבול את כלי-המטבח "יביע אומר" (חלק ב' יו"ד סי' ט' ס"ק יג), אך אם לא טבלו את הכלים מעולם, יש להטבילם).
וככלל נראה שעל עצם טבילת האשה אין לוותר. ולעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, ועשה כחכמתך.
² מכיון שעל פי דין התורה הבת נחשבת יהודיה, ומכיוון שהבת עצמה לא חטאה, אין להערים עליה שום קשיים, אלא יש למשכה בחסד. ועיי' "פתחי תשובה" (שם יורה דעה סוף סי' רסח).
³ שהרי נולדה מן הגוי, וכך נפסק בשו"ע (אבן העזר סי' ד, ט).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

שו"ת "במראה הבזק", חלקים א'- ו'

תשובות לשאלות מרבני הגולה. השאלות מבטאות את המצב מיוחד של קהילות ישראל בכל קצוות תבל בימינו אנו. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".
מחיר מבצע לששת הכרכים 300 ₪ במקום 360 ₪ (לחץ לקניה) (טל' 02-5371485)

חדש!!!

שו"ת "במראה הבזק" במהדורה מהודרת! מחיר מבצע לששת הכרכים 360 ₪ במקום 480 ₪

בשיתוף המרכז לשירותים רוחניים לקהילות - ההסתדרות הציונית העולמית

